

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXIV.

ŠTEV. 3.—4.

LJUBLJANA,
1./IV. 1923.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Ljubezen učencev do učitelja — pogoj učnih uspehov, kako naj si pridobiva učitelj to ljubezen? Jul. Slapšak. — O slovenski izreki. Dr. A. Breznik. — † Franc Fabinc. F. Lužar. — Pomožnošolski otrok. A. Lebar. — A. Čadež. Most v življenju. Fr. Terseglav. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Ljubezen učencev do učitelja — pogoj učnih uspehov, kako naj si pridobiva učitelj to ljubezen.

Julij Slapšak.

(Konec.)

Podlaga in odločujoči znak vsake prave osebnosti pa je ljubezen učiteljeva do mladine. Stritar pravi: »Samo dober človek more biti dober učitelj;« kdor nima te ljubezni, ni ustvarjen za učitelja. Salzmann omenja: »Ako ti občevanje z mladino dela veselje in vidiš, da se te le-ta oklepa s celim srcem, da jo vodiš z lahkoto, potem bodi prepričan, da te Vladar nebes in zemlje kliče za učitelja.« Sledi temu klicu z veseljem, kajti plačilo za zvestobo v poklicu bo veliko: v krogu tvojih učencev ti bo vedno sijalo solnce, tvoje delo ti bo donášalo sreče in zadovoljnosti, bogate sadove, položil boš na žrtvenik domovine dobršen del blagra za korist človeški družbi. Sv. Pavel veli: »Ako bi s človeškimi in angelskimi jeziki govoril, a ne bi imel ljubezni, pa bi bil kakor votel bron ali cingljajoči kraguljec.«

Iz referatov o ljubezni. (Kdor prime za pero, naj govori resnico, ali pa naj molči. Preobširno bi bilo semkaj ustaviti vse mnogotere hipoteze o ljubezni. Pravijo, da se je še najbolj resnično o njej izrazil nemški pesnik Schiller in so druge proti njemu samo karikature. Vobče pa tudi pesniki doslej še niso podali o njej zadostne definicije.)

Ljubezen je ona sila, ki krasi življenje in napravi občevanje z bližnjim prijetneje, ki pomaga prenašati razočaranja in lajša bridke ure življenja. — Kakor ogreva toplo solnce s svojimi žarki mater zemljo in jo usposablja, da rodi sad, tako ogreva ljubezen srca, da postanejo goreča

in ljudje delajo potem neumorno v svojem poklicu. — Kar je ribi voda, ptici zrak, to je človeku ljubezen. Brez ljubezni je človek mrtvo bitje ali samo stroj. Ljubezen je gonilna moč v pesništvu in drugih lepih umetnostih. Vzgoja je umetnost, zato skušaj podvreči in pritegniti ljubezen v svojo službo. — Ljubezen dela čudeže; iz nemarnega učenca naredi pridnega, iz neposlušnega poslušnega itd. — Srce, zmožno ljubezni, stori več, kakor zahtevajo vsi predpisi. — Glavno je, da znaš otroka ljubiti, sicer je učenec vso šolsko dobo kakor priklenjen pes na težki verigi. Ljubezen pride iz srca in vodi zopet k srcu. Ljubezen je metuljček na cvetlični gredi. Tvoja življenska naloga je, žrtvovati se pred vsem ljubezni otroških duš. — Ljubezen edina nas dela popolne. Ljubezen je najnežnejši klic človeškega srca, toda pravo prijateljstvo je nežnejše od ljubezni. Gorje vzgojitelju brez ljubezni, kajti njegovo delo je le preganjanje časa. — Zaničuj neumnega prilizovalca, ki za vsako priložnost izrezuje harmonične besede; ta je podoben otroku, ki gleda platnice, a knjige ne prebira. Le iz ljubezni se poraja zopet ljubezen. Učitelj, poln ognja ljubezni, je kakor svetla žarnica, ki izžareva luč v najskritejše kotičke. Ljubezen učiteljeva je svetlo solnce, ki ogreva in razsvetljuje otroška srca, vse je oživljeno in veselo v šolski sobi, celo izven nje sije in kaže pravo pot. In kadar to solnce zamre, ne ugasne njegova svetloba; zakaj ta izžareva nova solnca, ki razširjajo kot dedščino sijaj nikdar ugasle ljubezni. Ni treba deci zagotavljati, da jo imaš rad, ni treba tega očito kazati; otrok sam takoj spozna, komu lahko zaupa, kdo se ukvarja z njim z ljubeznijo v srcu, a kdo samo radi ljubega kruhka. Najučenejši pedagog brez ljubezni v srcu ne najde pota do mladih duš. Viden znak ljubezni so žrtve, ki jih prenašajmo radovoljno, s tem očitujemo svojo ljubezen do mladine. Pot v glavo vodi preko srca. Ljubezen je vez srca učiteljevega in učencev. Tudi otrok išče sorodnih čuvstev razumevanja, simpatije, ljubezni; njegovo čuvstvovanje je kakor občutljiv potresni aparat, ki reagira na najrahljše tresljaje. Otrok je tabula rasa z nastavki vseh dušnih dispozicij, pa brez prave predstavne vsebine; z ljubeznijo mu zbudiš veselje do dela, učenja. Iz otrokovega zaupanja se rodi nehote in nevede spoštovanje in ljubezen do učitelja. Otroško srce je kakor bršljan, ki rabi opore, da se more spenjati kvišku in uspevati in to oporo najde v učitelju; brez opore se bršljan plazi po tleh in po skalovju ter hira in umira. Bodimo mladini krepka opora, močan hrast, da bo mogla po njem k solncu, k luči.

Ljubezen je iznajdljiva, potrpežljiva, krotka, ponižna, ne ravna krivično. — Ljubezen vidi v otroku bodoče občane in veljake, ter občuje z njimi kot z državljani in dediči narodne veljave in moči. Delo učiteljevo je ena sama velika žrtev; učiti, pomagati, junaško se zatajevati, to je mogoče le na podlagi velike ljubezni. Vzgoja le tam procvita, kjer ljubezen, resnica nam je zvezda vodnica.

Učiš se zase, za življenje, ne za šolo. Ta rek ne velja za otroka, ker njegov razum še ni razvit, še ne pozna življenja, zato ne čuti potrebe učiti se za življenje. Nekaj otrok se uči iz častihlepja, tekmovanja. Teh

je malo. Večina se uči iz strahu pred učiteljem ali pa iz ljubezni do njega. Dva pota torej vodita do uspehov: pot dresure — strahu in pa pot ljubezni. Trajno strah ne more vplivati blagodejno, le trenutno pomaga, pri tem pa trpi duševno življenje otrokovo neznosno. Smoter vzgajanja pa ni trenuten uspeh; treba je buditi duševnost v otroku, to delo je trajnega pomena. Poleg tega rodi strah slabo razpoloženje, v katerem učenec le prisiljeno sledi pouku, zakaj sila ni nikjer mila. Ljubezen je torej najizdatnejši nagib za učenje. Pod njenim vplivom se razvije pripravnost za učenje, uspehi se pridobijo z manjšim trudom, zakaj ljubezen rodi istinito zanimanje, samohotno pazljivost, samotvornost.

Otroci vidijo v učitelju nekaj vzvišenega; učni uspeh ni toliko odvisen od ljubezni do znanja kakor od ljubezni do učitelja. Kadar pripelje mati novinca v šolo, ji bereš z obraza: zdaj ni več samo moj, ampak tudi tvoj; torišče ljubezni nisem samo jaz, ampak tudi ti. Otroku se odpre v šoli nov, to tedaj nepoznan svet, ki pa mu naj bo vedno kraj zadovoljnosti in tiste sreče. Učiteljeva skrb bodi, da se otroku priljubi šola, da se mu odklene otrokovo srce. Ako hočeš, da te bo ljubil otrok, ljubi ga ti sam.

Pesinizem uči: Vse je nično, življenje je neprošen dar temne veljave, zato se ga lahko odvrže. Naša bitnost se upira takemu življenjskemu naziranju. Človeška volja je živeti in uživati srečo. Iz pesimizma izvira egoizem, materializem, verižništvo. Egoistično življenje nima smisla, je prazno, mrtvo in vodi v obup. Altruizem: žrtvovanje, sočutje, ljubezen do bližnjega, to daje življenje, impuls za vedno novo delo. Učitelj egoist je nonsens. Kako naj daje, če skrbi le zase, če je le vase zaprt? Učitelj mora biti po svojem bistvu idealist, oče izročene mu mladine, učiteljica idealna mati svojim otročičem. Le tako bo naše delo rodilo uspeh in bo zaslužno za domovino. Srčno radi bomo izvrševali podrobna dela svojega stanu in se vnemali za ideale, ako nam bo gorela v srcu ljubezen do mladine, do ljudstva in domovine.

Temelj prave ljubezni je pravičnost in dobrohotnost. Učenec ne zameri, ako ga učitelj zaslužno kaznuje, saj ve, da ni kaznovan iz sovraštva ali iz jeze, ampak iz ljubezni, da se poboljša. Otroci so dobri sodniki in najtežje prenašajo storjeno krivico. Ves razred bo spoštoval učitelja, ako vidijo, da meri vse z enako mero, nadarjene in nenadarjene, bogate in revne. Seveda je tudi upravičena jeza na mestu. Ako učitelj včasih zagrmí, vpliva to kakor nevihta v prirodi, ki razjasni in očisti ozračje. Pohvala naj bo le za praznike, kot praznična obleka. — Učitelj, ki mu ogreva srce ljubezen do mladine, je potrpežljiv, potrpežljivost pa je mati učiteljevih čednosti; dobro se spominja, po kaki trnjevi poti si je sam pridobival znanosti in vede, zato pa tak učitelj toplo čuti z učenci pri njih prizadevanju v učenju.

Materinska opična ljubezen, ki vidi v svojih ljubčkih vse najboljše lastnosti, napake pa blagohotno spregleduje, naj ne bo last učiteljeva. Učitelj vendar ne more tako ljubiti otroka, kot ga ljubijo starši, in to je prav, vsaj ne bo ljubčkov v šoli. Kljub temu je naša ljubezen do dece

popolna; otrok dobro ve, da je učitelj njegov veliki dobrotnik, ki resnično deluje za njegovo srečo in blagor.

Tako sodi naše učiteljstvo o ljubezni do dece. Jaz o tem namenoma izčrpno poročam, da se razvidi iz teh podatkov veliki idealizem v naših vrstah, ki ga je treba zlasti v povojni dobi podčrtavati — in je le v čast učiteljstvu našega okraja.

Podlaga in poglavitni znak prave osebnosti je torej neodoljiva ljubezen in iskrena vdanost do mladine. Ta se kajpak ne razodeva v laskanju, dobrikanju in božanju, kar kaže le na nepotrebno sentimentalnost, nego največ v vedri resnobi, kateri se primešava po potrebi sedaj iskrena navdušenost, sedaj trpka užaljenost ali pa krepka ogorčenost, tu in tam pa tudi svež humor ali rezek sarkazem. Da pa v tej mnogobrojni čuvstveni instrumentaciji ubere vedno pravo struno, zato je vrlemu učitelju zanesljiv vodnik takt, to je tista čuvstvena ubranost, ki ga vodi, da ubira pot med mehkobo in popustljivostjo ter kruto strogostjo. Le vrla učiteljeva osebnost, ki ji je podlaga prava ljubezen do mladine, ustvarja Sokrate in Pestalozzije. Kdor ni zgrešil poklica, nego se mu je posvetil po notranjem nagonu, je pravi naslednik teh dveh znamenitih mož; kdor pa je zašel po slepem slučaju v učiteljski stan in ne po notranjem nagonu, zanj velja latinski rek: »Ako nisi poklican, pa glej, da boš poklican.« Bismarck sicer pravi: »Wer seinen Beruf verfehlt hat, ist höchstens ein Zeitungsschreiber.« Ali s trdno voljo se da vse doseči. Vedeti pa mora, da pravo učiteljevanje ni lahko združljivo z drugim poslom; dvema gospodoma ni možno služiti, posvetiti se mora predvsem svojemu zvanju. Mladina je tudi gospod, ki ne trpi poleg sebe nobenega drugega gospoda. Vrli učitelj ali učiteljica sta mladini oče in mati; iz šole ustvarjata drugi dom, ki ga preveva roditeljska ljubezen, a nudi vrh tega toliko lepe zabave, ki je dom ne more dati. Taka šola je deci drag zavičaj, prav tako ljub in mil, kakor domača hiša. Zvestobo in ljubezen učiteljevo obilno poplačuje, vračajoč jo z enako iskrenostjo. Ta medsebojna naklonjenost, recimo čuvstvena vzajemnost (relacija), ustvarja učencem tisto neizmerno ugodno razpoloženje, tisto blaženost, da so učenci v šoli ravnotako srečni, kakor pri igri in kako krasni so učni uspehi takih ljubljenih in ljubečih učencev. Priznana resnica je, da se večina učencev uči, ne toliko predmetu samemu, nego dragemu učitelju na ljubo. Temu pa je zopet idealno ljubezensko razmerje do mladine največje bodrilo za neumorno napredovanje. Koprneč po tisti blaženosti, ki jo ustvarja sebi in mladini z dobrim poukom, se vselej vestno zanj pripravi, znanstveno in metodno ter tudi čuvstveno. To blaženost občuti vrli učitelj po vsakem učnem uspehu, ko čita v lesketajočih se očeh učencev, kako čarobno so vplivale njegove besede. In ti blaženi trenutki, ki mu jih ustvarja tiho odobravanje in občudovanje njegovih malih častilcev, ga bogato oškodujejo za njegov trud, tem bolj, ker ga navdaja upravičeno trdna zavest, da si za narod in domovino ne pridobiva on, ki jima izobrazí leto za letom krdečo

velih sinov in hčera, nič manjših zaslug, nego slavni pisatelji in umetniki, državniki, vojskovodje itd.]

P o g o j u č n i h u s p e h o v. Vrla osebnost učiteljeva, združena z znanstveno temeljitostjo in metodno spretnostjo, katerima pa je podlaga iskrena, neodoljiva ljubezen do mladine, je ključ do otroškega srca. Tej iskreni, neodoljivi ljubezni učiteljivi odpre otrok na stežaj vse predale svojega drobnega srčeca, kakor nežna cvetka svoje popke toplim žarkom pomladanskega solnca. S tem je ustrezno pogoju za učne uspehe, ki nikdar ne izostanejo. Vzorni učitelj potrjuje s svojo osebnostjo svoje delovanje; otroku so njegove besede svete.

K a k o n a j s i u č i t e l j p r i d o b i v a l j u b e z e n u č e n c e v ? Na to vprašanje smo že odgovorili: s pravo osebnostjo: Pedagog Salzmann (1744—84), ki je prvi pokazal, koliko more vzgojiteljeva osebnost pri vzgoji in pouku učinkovati, nam podaja v navodilu za pametno vzgojo vzgojiteljev »Ameisenbüchlein« nekatere praktične napotke za pridobitev prave osebnosti, ali kar je isto, za pridobitev ljubezni učencev do učitelja. Sam je bil dober, ljubezniv, prisrčen, pobožen in požrtvovalen — to so potrebne lastnosti za dobrega vzgojitelja in učitelja — zato je na mah pridobil ljubezen svojih gojencev. Razpravljajoč o vrlinah dobrega in pravega vzgojitelja zahteva, da bodi vzgojitelj sam dobro vzgojen, preden prevzame vzgojevanje otrok. V načrtu za vzgojo vzgojiteljev poudarja načelo: *V z g a j a j s e s a m !* Na to podaja onim, ki se hočejo posvetiti vzgoji mladine, enajst pravil, važnih za pravo osebnost učiteljevo, na podlagi katere mu je ljubezen učencev zagotovljena. Naj navedemo nekatere:

G l e j n a s v o j e z d r a v j e. Bolni človek je ubog človek; vsa opravila so težka, pa nobeno težavneje od vzgojevanja. V boleznem stanju je učitelj zelo občutljiv, vsaka nepremišljenost in vsak napačen korak mladine mu dela slabo voljo. In kako naj v takem položaju, ko se mu vzbujajo neprijetni občutki, vzgaja? Vsi opomini so prepojeni z žolčem, izrečeni v trpkem, grenkem tonu, večkrat s tresočim se glasom. Mnogo pritožb, ki se čujejo o spridenosti mladine, gre na rovaš učiteljeve bolehnosti. Varuj torej zdravje, bodi zmeren, posveti dan delu in noč počitku; alkohol, nikotin ter požljivost mesa, ki uničujejo živčevje in povzročajo razdraženost, naj bodo daleč od tebe.

B o d i v e d n o d o b r e v o l j e ! V takem razpoloženju je učitelj pri svojih učencih vsemogočen. Otroci se ga oklepajo z vso dušo, se radi uče in ubogajo na vsak migljaj. Nikak posel ni lažji nego vzgoja, ako stopiš vedno z vedrim čelom in veselim srcem pred mladino. Je dvojen svet: eden je zunaj nas, drugi je v nas samih. Mož moči in jasnih načel ima moč, da se oprosti vnanjega sveta in da dobiva iz svoje notranjščine, ki jo sam ustvarja, hrano za veselo razpoloženje. Najplemenitejše delo, vzgoja mladine in naroda, nam mora vzbujati vedno prijetne misli ter nas navdajati s prijetnimi, veselimi občutki; zatoorej moramo biti vedno dobre volje. Pravi vzgojitelj je in mora biti vedno dobro razpoložen.

Uči se občevati z otroki. Vsak razred ljudi ima posebno govorico, posebne navade, ki se jim moramo priučiti, ako hočemo kaj doseči. Kmetu je nerodno govoriti s kraljem; general, učenjak - nepsiholog se ne zna kretati v otroški družbi; mladina takim ljudem ne odkriva srca. Priuči se torej posebnostim jezika in navadam mladine, da boš dobro napredoval pri svojem poslu. Kako? Otrok je povsod dovolj, stopi v njih krog, pripoveduj jim pravljice in pripovedke, kmalu si jih boš osvojil, spoznal posebnosti otroške govorice in otroškega mišljenja, pogledal v njih drobna srčeca, otroci bodo šli za teboj kakor čebele za medom.

Uči se igrati z otroki. Pri pripovedovanju povesti si ti delujoča oseba, otroci so samo poslušajoči gledalci. To razmerje, kakor je s početka prijetno, bi postalo za otroke utrudljivo, ako bi trajalo predolgo, ker ne zadovoljuje njih nagona po samodelavnosti. Tudi otroci morajo sodelovati. V ta namen so primerne igre. O vi vsi, ki ste se posvetili vzgoji, učite se igrati z otroki! Tri važne smotre dosežete s tem: z igro priklenete otroke nase ter pridobite njih ljubezen in zaupanje; igraje se z otroki pridobite si dar, ž njimi razumljivo govoriti in pravilno ravnati; in naposled se nudi zlasti pri igri mnogo prilike, da pogledamo v najskritejše koticke srca malih, saj ravno pri igri pokažejo, kakšna je njih notranjost. Kdor se ne zna igrati z otroki ali kdor sodi, da je to pod njegovo častjo, ta ni pravi vzgojitelj.

Navadi se prav uporabljati čas. Ob jutranji zori zažvrgole ptice, vsa narava se prebudi in hiti na delo, le ti bi še spal, ki si gospodar narave? To bi bil greh proti naravnemu redu. Čas je zlato, vstajaj zgodaj, s tem si pridobiš časa za pripravo na pouk.

Skušaj si pridobiti spretnost, dovesti učenca do trdnega prepričanja, da je izpolnjevanje njegovih dolžnosti nujno potrebno. Kakor hitro je namreč tu prepričanje, nastane obenem tudi sklep za izvršitev dolžnosti. Otrok ne bo izvrševal potem svojih dolžnosti toliko vsled zapovedi ali zbog pohvale oziroma kazni, ki so v zvezi z izpolnjevanjem ali opuščanjem tega in onega opravila, nego vsled notranje zavesti, da je to potrebno, da tako mora biti. Pomisli nase! Kdaj z lahkoto izpolnjuješ to in ono stanovsko dolžnost? Kadar si prepričan, o potrebi izvršitve. Dokler o tem nisi prepričan, boš le s težavo, po sili delal. Tako je i pri malih.

Sveti z dobrim zgledom. Besede mičejo, zgledi vlečejo; ne le otroka, tudi starše potegne za seboj dober zgled učiteljev. Otroci radi posnemajo starejše, zato moraš biti kot učitelj v vsakem oziru idealen vzorec. Kar učiš, moraš potrjevati z zgledom. Tvoje življenje bodi odsev tvojih nauk. Izpolnjuj natanko stanovske dolžnosti. Če vidi učenec, kako učitelj točno in vestno izvaja svojo službo, bo tudi sam točen in vesten, saj ljubi učitelja in ga v vsem posnema; ako pa opazi, da učitelj sam zanemarja pouk, prihaja prepozno v šolo, krajša učni čas, si misli: če učitelju ni ležeče na pouku, gotovo nima učenje take vrednosti, čemu bi se trudil zanj? In neha delati. Svoje napake prikrivati —

brezuspešen trud; jih zagovarjati, to se pravi — priporočati jih. Ni drugače: Odložiti jih moraš, to je edino uspešno sredstvo in nujno potrebno pri vzgoji mladine. Preden se odločiš za učitelja, se resno vprašaj, imaš li dovolj moralčne sile, svetiti v vsakem pogledu z dobrim zgledom. Ako je tako, tedaj se posveti z veseljem temu poslu in računaj na uspehe; v nasprotnem slučaju pusti vzgojo in si izvoli drug poklic. Učitelj mora biti jeklen značaj, blesteč zgled, dober oče, zvest prijatelj. Kar bomo sejali, to bomo želi. Sejemo s poukom in zgledom dobro seme, želi bomo kleno zrno: vzgojili bomo krepke mladeniče in ponosna dekleta, polne dobrega duha do Boga in domovine ter ljubezni do bližnjega; to bo veren, značajan in močan rod, z velikimi upi v srečno bodočnost mile domovine.

Tako človekoljubni pedagog Salzmann. Naše učiteljstvo dodaje temu se to-le: Ljubezen do otrok si pridobiš, ako jih sam resnično ljubiš; kdor hoče biti ljubljen, naj ljubi; čim bolj ljubi učitelj otroke, tem bolj ljubijo tudi otroci učitelja. O Pestalozziju piše Blockmann: »Bogastvo ljubezni, to božje življenje v njem, je bila tista umetnost, s katero je vzgajal.« Kako bi ne ljubili otroka, podobe božje z neumrjočo dušo; srce se nam naslaja že ob zornem jutru pomladnega dne, kaj šele ob mehki nežnosti, mladostni svežosti, jasnem očesu, rdečici na rožnih licih, zvonkem smehu mladega grla nam izročene dece! Izročena nam je v vzgojo in pouk ljubljen mladina svobodne domovine, velika in častna naloga! In plačilo za naš trud? Sam Bog je dal besedo: »Tisti, ki veliko poučujejo o pravici, se bodo svetili kakor zvezde na vse večne čase.«

Ljubezen vseh otrok si pridobiš, ako vse resnično ljubiš. Ali ni izjeme v ljubezni? Ali naj ljubim tudi revne?

Tudi revne. Pri pogledu na telesno zanemarjene in v bedi izrejevane otroke se zbudi v dobrem učitelju sočutje; najlepša detinska leta so takim otrokom zagrenjena. Obrni se za odpomoč do blagih src, do dobrodelnih društev. Posebno sočutje kaži učencem s kako duševno ali telesno napako ter prepreči vsako norčevanje teh že itak pomilovanja vrednih bitij. Sirotam, ki jim je vzela vojna očeta, skrbno mater, bodi ti oče, mati, da najdeš pot v njih dušo.

Pomanjkanje ljubezni staršev do otrok. Tudi take naj ljubim? Tudi. Boj za obstanek je trd in otrpi srce roditeljem, da mrzijo ves svet, celo lastno dete, ki pogreša potemtakem solnca, cvetja, prijaznih pogledov, ljubeznivih besed, božajoče roke. Temni so dnevi v taki hiši. Kolikor manjšo ljubezen uživa otrok v domači hiši, s toliko večjo ljubeznijo se mu ti približaj v šoli. Prijazna beseda od strani učitelja — otrok tako malo zahteva! — obogati revno otrokovo srce, da mu zažari mrko oko in izgine moreča tesnoba.

Naj so mi dragi tudi duševno omejeni revčki brez talenta? Tudi. Drugi se z lahkoto, igraje uče, le-ti s težavo in velikimi mukami. Drugi žanjejo pohvalo za — talente, ne za trud, ti grajo, kazen. S tesnobo prihajajo v šolo. Koliko tihih vzdihov, notranje bridkosti! Otrok ni kriv svoje duševne bede; ne preziraj ga, trudi se ž

njim, trpi ž njim, pomagaj mu, kolikor moreš. Pravi prijatelj in dobrotnik mu boš, ako se v ljubezni žrtvuješ zanj in mu daješ okušati bogastvo svoje duše.

Ali naj imam srce tudi za nravno pokvarjene? Tudi, tvoji so, tebi izročeni. Pohujšljivo življenje v rodni hiši, slaba vzgoja, nevarni zgledi, strupeno čtivo, pokvarjeni tovariši so vzrok propalosti otrok. Ti so najbednejši med bednimi, zapravili so svojo čast in poštenje. Zapoved ljubezni ti nalaga, da se usmiliš tudi teh. Tvoja neumorna skrb in očetovska žalost sta ključ do njih zakrknjenih src. Odpri jih, vlij vanje rešilnega balzama!

Torej vse ljubiti! Naša ljubezen bodi kakor rosa, ki ne dela izjeme in pada na vrtnice in koprive. Ni težko izkazovati ljubezen dobrim, poslušnim in marljivim učencem; ljubiti neposlušne, lene in zanemarjene, morda celo hudobne in nravno pokvarjene, to je težje, nad vse težko; a tako močna ljubezen kaže šele pravega vzgojitelja. Ta mu bo dala moči, da se bo zanimal za betežni stan, za težave in bridkosti mladih zlikovcev in se bo vedel tako, da bodo čutili tudi ti nesrečniki, da jim želimo edino dobro, kličeč vsem in vsakemu posamezniku: Vstani in ne zaidi več, glej, tod drži prava pot!

Ljubezen mladine si pridobimo, ako ji ne jemljemo mladosti. Mladost je smehljaj božji, cvet življenja. Mladina je življenje samo; ločiti mladino od življenja je toliko, kakor iztrgati ji srce iz grudi. V taki šoli ni življenja, nego le životarjenje. V nji se ne smeje solnce, ne žvrgoli škrjanček, ne duhte cvetlice; mlada srca so kakor pust jesenski dan. Bodí otrok z otroki tudi v šoli in mladost se ti povrne, življenje vzkipi v šolski sobi. Veliko srčnega veselja in veselih trenutkov je zamujenih tu in tam. Koliko jasnih pogledov skalijo metode, ki ubijajo svobodo duha. Pouk jemlji iz življenja, iz narave, da bo živahen. Ponazoruj vse, vedno veljaj le pojem, ne beseda; beseda je prazen zvok brez vsebine. Verbalizem ven iz naših šol! Spodbujaj v otroku samodelavnost; kar otrok sam najde, tega je vesel, ker mu daje zaupanje v lastno moč. Modrosti, ki si jih pridobiva otrok v šoli, naj bodo preživete! Ne pozablajmo na svojo mladost, ko so nam uhajali pogledi iz učilnice za solnčecem, za ptički in oblaki. Svež humor poživi pouk in preganja dolgočasje; dober dovtip, zdrava šala očisti kakor blisk soparo v učilnici.

Nepristranost in pravičnost vladaj v šoli! Ne mislimo, da imajo samo odrasli čut za osebno čast in pravico, ne, tudi v otroškem srcu je globoko ukoreninjena. Gorje onemu, kdor se s kruto roko dotakne tega zaklada! V višjih razredih uvajajmo ameriški sistem samouprave (samovladanja). Otroci s starši vred imajo bistro oko in občutljivo srce za krivico. Zato pa bodimo pravični in dosledni v pohvali in kazni. Upoštevajmo učenčevo osebnost in vse okoliščine, ki prestopok zmanjšujejo ali povečujejo, preden izrečemo sodbo. Ne mehko postopanje, še manj samo izpregledovanje zaslužene kazni, le pravica naj vlada.

Pohvali, kar je resnično hvale vredno, trud in delo, ne pa, ako ima ta ali oni učenec več soli v glavi, nego njegov tovariš.

Praktični migljaji, kako pridobivati ljubezen učencev. Kadar šolar zboli, obišči ga po možnosti. — Janezek pride ves hrastav v šolo. Luščil si je hraste, in se mu je prisadilo. Lipoglavska učiteljica mu namaže obolela mesta s šentjanževim oljem. Hvaležna sta ji še danes deček in mati. To samaritansko delo je zbudilo ljubezen do učiteljice tudi v ostalih otrokih in starših. Povsod šolske lekarnе! — Šolski vrt! V drevesnici vzgajajo in cepijo drevesca večji dečki. Ob izstopu iz šole dobe drevesce, ki so ga sami cepili in vzgajali. Spominjalo jih bo to drevesce na dobrega učitelja, dokler bo rastlo in rodilo. Prav tako je s cveticami za deklice itd. — Lepa pesem, risanje po naravi, ročna dela, razstave, šolske prireditve in mladinske igre. Pri tem so zainteresirani otroci in starši; prvi se rajši uče, ko vidijo, da se priznava njih delo, slednji še z večjim veseljem pošiljajo najdražje, svojo deco v tvojo delavnico, ker ti zaupajo in te spoštujejo. — Blaženi občutki navdajajo otroka, ko piše v šoli prvo pismo materi za god, za novo leto, praznike. S takimi pismi vošči po otrocih pravzaprav učitelj staršem srečo ob raznih prilikah, za kar so mu hvaležni. Vidni znaki (n. pr. podobice) za zaslužno odlikovanje so posredna vez med domom in šolo. — Šolski izleti, ta prijetna izpremema v šolskem življenju, utrjujejo v splošnem vez ljubezni med učiteljem in učenci. — Prosti čas pred poukom in med odmorom porabi za spoznavanje individualnosti otrok. Razgovori zblížujejo učence z učiteljem. — Tožarenje, kaj je drugega kot užaljena osebnost, egoizem, ki razdira čut skupnosti med učenci, naj se ne trpi v šoli. — Učitelj naj nagovori prijazno učenca, ako ga sreča na cesti, dobi na paši ali kjerkoli. Prijazna beseda, šaljiva spodbuda razveseli učenca in se bo prav rad spominjal ljubeznivega učitelja. — Učitelj pogosto stopi v stik s starši, zakaj kolikor pogostejše se to zgodi, toliko več vezi je spletenih med šolo in domom, toliko uspešnejša sta vzgoja in pouk. — Veselo razpoloženje. Če pridem vesela v šolo, piše lipoglavska učiteljica, so otroci angeli in pouk gre spretno izpod rok. Strah pa vzgaja sužnje. Tudi če starši pooblaste ali prosijo palice, ne igraymo vloge birača. Zlo z zlom da zopet zlo (belcebuba). Težka je muka za učenca, ako mora dan na dan zreti v kisli obraz učitelja, kateremu se mu pozna že na obrazu, da komaj čaka na konec pouka. Kako se deca oddahne, ko se za takim »pedagoškom« zapro vrata! Učitelj, ki mu je največ mar, kako se bo spenjal od klina do klina na lestvici napredovanja, išče le sebe, ne sreče šolske dece. Ne bodi otroku mrki profos, nego usmiljen Samaritan. Brez priprave na pouk se ne olajša otrokom razumevanja; otroci ne morejo slediti, ti se pa razburjaš, jeziš, kaznuješ, si zadirčen, robat, oduren. Po takem slabem zgledu postanejo otroci potom sugestivne sile tebi enako brezsrčni, robati. Uboga taka šola, gorje taki mladini!

Mogočen branik učiteljeve avtoritete je njegovo neomadeževano zasebno življenje, njegovo spoštovanje do vere in verskega življenja,

šolskih otrok in njih roditeljev ter njegova ljubezen do lepih šeg in navad naroda slovenskega.

Toliko k tej točki iz referatov. Tudi ta naziranja kažejo naše učiteljstvo v idealni luči, kar je dober porok pa srečo naših malčkov ter resničen napredek šolstva v okraju, zato jih nisem smel zamolčati.

Sklep. Kdor izsušava močvirje, dela ceste, ustanavlja bolnice, pomaga tisočim iz zadrege; ta gotovo zasluži naše priznanje, saj deluje v blagor človeštva, in sicer za izboljšanje njegovega gmotnega stanja. Še več priznanja pa zasluži učitelj, ki z vzgojo in poukom požlahtnjuje človeštvo samo. To je najplemenitejši posel, sveto delo. Je človek plemenit, potem gre izboljšanje iz njega samega dalje. Dobro vzgojen učenec vpliva na stotere svojih bratov in jim dela življenje ugodnejše in prijetnejše.

Blagoslovi torej Bog našo ožjo in širšo domovino s tem, da daje troedinemu narodu jugoslovanskemu vedno dovolj dobrih učiteljev, ki naj s svojo pravo osebnostjo z mladino pravilno ravnajo, si pridobivajo njeno ljubezen in zaupanje, vzbujajo njene moči, vodijo naghjenja ter s svojim poukom in zgledom napravijo iz mladih malih ljudi to, kar morejo postati po svoji darovitosti in svojem namenu.

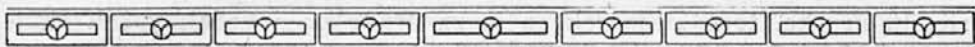
Osobito sedanjí časi zahtevajo dobre vzgoje, močnih in vrlih osebnosti.

Zapisano stoji: »Kjer so milijoni rojeni za trpljenje, sije solnce sreče le izvoljenim 10 tisočim.« Povojna psihoza je rodila življensko konjunkturo, ki je razdelila človeštvo v dva tabora, na eni strani kapital in uživanje, na drugi revščina in hiranje.

Mi nismo ptice močvirnice, ki se zadovoljujejo z življenjem v močvirju, nismo samopašne ovce, ki kradejo Bogu čas in se pasejo na dobro obrestujočih se razvalinah src milijonov, pijavke, ki se rede iz žuljev nesrečnikov in pijejo njih živo kri... Narava z večnimi zakoni je tudi nam dana za dedščino; prostost in junaštvo klije v naših prsih, naše duše so in morajo biti božji poslanci, katerih glas sega z zemlje do nebeških višin; boja se nam hoče, boja za oplemenitev duš, za rešitev malega človeka, ki je tudi podoba božja in ni, da bi padal pod bičanjem z modernimi jermeni; tudi najubožnejši med nami naj ima zavest, da je zavarovan pred padcem, saj ne stoji sam: milijone bratov ima v naši domovini, ki stoje za njim; osvoboditi nam je utrujene duše naših sinov, ki rišejo po prahu in iščejo leka od vojne zadanim ranam tam, kjer ga ni, zelene oaze idealizma, kjer edino bi mogle vstati iz groba materije in se povzpeti do višjih ciljev, do nadzemskih dobrin, pa jih s svojimi zakopanimi očmi ne vidijo. Ne iščimo prerokov, ki bi nam podarili nebesa; lestev od lepe zemlje pa do svetlih nebes si moramo postaviti sami — in to z delom, s poukom, s svojo osebnostjo, z ljubeznijo. Novega duha jugoslovanskega, čistih čustev domorodnih nam je vsajati in gojiti. Pri svojem delu uporabljamo potrebno energijo, ne da bi zašli pri tem v vročino. Naša beseda naj deluje kakor vino, ki daje prijeten vonj, okus, barvo in ogenj. Kot čebele pridno zidajmo; in ko omagujemo,

začnimo iznova trpeti in učiti. Ljubezen do mladine pa je tista čarobna sila, ki nam daje moči, da ne pademo, ko omagujemo.

Usoda naše mile majke Jugoslavije leži pred nami. Vse za vero, dom in kralja. Pamet govori, ljubezen poje. Pojmo torej visoko pesem ljubezni. Vse moje bogastvo so moji šolarji, naš dom, naš kralj!

O slovenski izreki.

Dr. Anton Breznik.

(Dalje.)

Posebno usodo je imel nemški pismeni jezik. Nemci niso nikoli imeli enotnega duševnega središča, zato ni mogel nastati pismeni jezik po tem potu. Dalje niso imeli dolgo časa nobene krepke pisateljske osebnosti, zato so dobili pismeni jezik tako pozno. Nova visoka nemščina se je začela pisati proti koncu 13. stoletja.⁹ Tedaj je začela nemščina izpodrivati latinščino. Po l. 1275. so se večkrat izdajale v cesarski pisarni nemške listine. Prevedlo se je tudi pravo (Schwaben-, Deutschen- und Sachsenspiegel). Poleg cesarske pisarne je bilo veliko knežjih pisaren, a vsaka je imela lasten pismeni jezik. V 15. in v začetku 16. stoletja sta bili najimenitnejši pisarni zgornjesaška in cesarska avstrijska. V tem je nastopil Luter. O svoji pisavi pravi sam: »Ich rede nach der sächsischen Kantzeley, welcher nachfolgen alle Fürsten und Könige in Deutschland; alle Reichsstädte, Fürstenhöfe schreiben nach der sächsischen und unsers Fürsten Kantzeley (besedilo po Hirtu, 205). Tisti Nemci, ki so se poluteranili, so brali njegove knjige in peli njegove pesmi in so sprejeli s tem pismeni jezik saške pisarne, ki je slonel na zgornjesaškem narečju. Ker je bila večina nadaljnjih pisateljev protestantska in jih je bilo veliko doma na Saškem, se je Lutrova nemščina polagoma širila, čeprav so se ji katoliški Nemci, zlasti Bavarci in Avstrijci, nad 100 let upirali. V lep slovju je to pisavo najbolj utrdil Martin Opitz z znano knjigo: Das Buch von der deutschen Poeterey (1624). Ta knjiga je mnogo vplivala na slovničarje 17. in prve polovice 18. stoletja ter na pesnike tako zvane prve in druge šlezjske pesniške šole, ki so imeli na mladi rod velik jezikoven vpliv. Končno obliko sta dala temu jeziku slovničarja Gottsched in Adelung, ki sta tudi delovala na Saškem. Gottschedova slovnica je izšla 1746 in je doživela 6 izdaj, Adelung je vplival poleg slovnice tudi s svojim slovarjem. Oba sta stala na stališču, da je zgornjesaščina najlepše nemško narečje in da se mora pisava ravnati po njem. Ker so se njiju knjige rabile v šoli, je bil v tem jeziku ves mladi rod izšolan. Da se je končno sprejela ta pisava, je pripomoglo še več okoliščin. V 18. stoletju je postalo zgornjesaško mesto Lipsko največje knjigotrško mesto in mogočno duševno središče Nemčije. Saksonec je bil tudi prvi nemški klasični pisatelj Lessing, in Goethe je prišel kot visokošolec v Lipsko, kar je mnogo vplivalo na

njegovo pisavo. — S tem je bilo določeno glasoslovje, oblikoslovje in skladnja, t. j. slovniška zgradba v ožjem zmislu, slog pa je bil še vedno latinski in francoski. Lepo nemščino so pisali že tako zvani vihariki (Stürmer und Dränger), pristni nemški slog pa je ustvaril šele Goethe v svojem Götzu in Wertherju. Nekatero pravopisne podrobnosti so se določile šele v najnovejšem času. L. 1879. je uvedla nov pravopis Bavarska in 1880 ji je sledila Pruska, toda Bismarck ga je za urade prepovedal, v šoli pa je ostal. Zadnjo obliko je dobil pravopis na pravopisni konferenci junija 1901. Ta pravopis so sprejele Nemčija, Avstrija, Švica in Zedinjene države.

Tako je nastal nemški pismeni jezik. Toda kaj je z izreko? Poskus, da bi uvedli izreko po zgornjesaškem narečju, ni uspel, ker mnogo glasov, ki jih zaznamuje pismeni jezik, to narečje nima. Tudi načelo, da beri, kakor pišeš, ni moglo obveljati. Izreka je šla svojo pot. Severni Nemci, ki se od pismene nemščine najbolj ločijo, so p i s a n o besedo najbolje izrekli. V njihovem narečju se je ohranila razlika med zvanečimi in nemimi soglasniki (b, p; g, k; d, t; s in ss) in že v 18. stoletju je prodiralo mnenje, da severni Nemci nemščino najbolje govore. Najbolj se je ta izreka utrdila na gledališkem odru. V 18. stoletju so namreč cvetela severnonemška gledališča. Najboljši igravci in gledališki ravnatelji so bili iz severne Nemčije, tako se je njih izreka vedno bolj sprejemala. To izreko je sprejel tudi Goethe v Weimaru. Seveda se je izreka počasi utrjevala; tako nam leta 1796. poroča Zöllner: Man weiß, daß in Frankreich und England die Bühne als eine Schiedsrichterin über die Aussprache betrachtet wird; ... aber die ... Bühnen, die ich in ... Gegenden Deutschlands sah, hatten für mich vornehmlich das Anziehende, daß sie bei mir die Stelle einer Musterkarte der auffallendsten deutschen Dialekte vertraten (podčrtal jaz; besedilo po Hirtu, 279). V teku 19. stoletja je izreka na odru dosegla že večjo enotnost. Kar v podrobnostih še ni gotovega, to skušajo v novejšem času doseči z dogovori. Od 14.—16. aprila 1898. so se posvetovali o edinstveni izreki v Berlinu zastopniki nem. gledališkega društva in jezikoslovci, l. 1899. nem. jezikoslovci in šolniki v Bremenu. Ker ta prizadevanja še niso dovedla do edinstvenih nazorov, so se obrnili na okoli 200 nem. gledališč, naj povedo svoje mnenje o izreki. Na podlagi teh odgovorov so zborovali 28. in 29. sušca 1908. v Berlinu poleg zastopnikov igravcev znani fonetiki Sievers, Siebs in Luick. Siebsa so pooblastili, da objavi te nazore v imenu nem. gledališkega društva in nem. gledališke zadruga v posebni knjigi.¹⁰ L. 1909. so nem. jezikoslovci na zborovanju v Gradcu priporočili določeno izreko tudi za šolo. Toda šola in ostalo občinstvo je v celoti ni sprejelo (prim. Hirt, 281, in Engel, 80—81). Tako se danes o e n o t n i nemški i z r e k i še ne more govoriti.

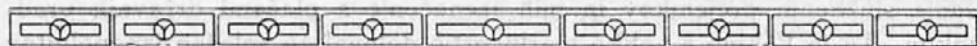
Naglasiti pa je treba, da se tudi nemška izreka ravna po živih narečjih. Nekaj primerov! V primerih, kakor ziehen, zehn, sehen, Höhe

⁹ Hirt: Geschichte der deutschen Sprache, München 1919, Oskar Beck, str. 144 do 146, 196 do 212.

¹⁰ Theodor Siebs: Deutsche Bühnenaussprache, 10. izd., Bonn 1912; prim. str. 7—10.

itd. je h po izvoru opravičen in se še v več narečjih govori, toda v severnih in srednjenemških narečjih se ne govori več, zato se tudi v knjižni izreki ne govori. Razlika med ai in ei, n. pr. Main (reka) in mein (moj) je zgodovinska (ai je nastal iz starega ei, dvoglasnik ei pa je nastal iz dolgega i), toda večina sedanjih narečij ne dela nobene razlike več, zato se tudi v knjižni izreki ai in ei ne ločita; stari razloček se je ohranil še na Švabskem. Pisava ie (n. pr. lieb) sloni na zgodovinski podlagi; v srednji visoki nemščini je bil ie dvoglasnik, čigar drugi glas (e) je pozneje onemel, zato se tudi v knjižni izreki ne govori, dasi se piše. Pisava v namesto f (n. pr. Vater, Vetter, vor, ver-, voll itd.) se je začela že v stari visoki nemščini, t. j. v dobi med 8.—11. stoletjem, a na izreko nima nobenega vpliva, ker nima v resničnem govoru nobene podlage (prim. Hirt, 266—271).

(Dalje prihodnjič.)

† Franc Fabinc.

F. Lužar.

Kruta smrt nam je dne 3. februarja iz naše srede nepričakovano porabila člana Franca Fabinca, profesorja državne trgovske šole v Ljubljani. Zaplakala je vdova, jokala dva majhna otroka in vzdihnil je krog prijateljev, ker je moral umreti v najlepši moški dobi. Obrnimo se nekoliko vstran ter si utešimo najžalostnejše čuvstvovanje s spomini na njegovo osebnost pri našem stanovskem delovanju.

Na pokojnikovo lepo pedagoško naobrazbo sem postal resno pozoren s članki, ki jih je priobčeval v našem glasilu. Leta 1916. je izšel članek »Učitelj in učiteljica«, v katerem razpravlja, kako reagira otroška duša na vtise, ki prihajajo od učitelja, in kako, če prihajajo od učiteljice. Nadalje je v tem letniku članek »Skrb za mladino med vojsko in po vojski« in daljši sestavek »O šolstvu in vzgoji slepih«, kot poročilo o svoji udeležbi tečaja za izobrazbo učiteljev slepih (l. 1911 na Dunaju). Posebno delavnost je razvil po prevratu, ko je prevzel (l. 1919) uredništvo »Slovenskega Učitelja«. Klic po šolski reformi se je takrat povsod oglašal in tudi Fabinc se je takoj v prvih številkah v obsežnih člankih zavzel za preustrojitev šolstva in za novo orientacijo vzgoje. Zavedal se je, kako so šli v onem času valovi življenja z velikansko brzino preko nas in da naj poslej pride sposoben, vesten in pošten učitelj povsod do veljave. Naglašal je: »Navzdol ne gremo več, ampak samo navzgor v kraljestvo duševnega sveta, v tvornico idej in misli, ki so temelj človeškega življenja, a mu tudi začrtavajo pot in določajo cilj.« (Gl. str. 82.) Poudarjal je pa tudi, da vzgajaj in polagaj ljudska šola le temelj, na katerem bo pozneje lahko zidati. Nikakor pa naj občinstvo ne zahteva nemogočega in potem krivo obsoja ljudske šole in učitelja, če ne producira napol izučenih črevljarjev, mizarjev, praktičnih kmetovalcev in bogve kaj še vsega. (Gl. štev. 1.) Več v

krepkem slogu sestavljenih člankov je nadalje priobčil v »Slov. Učitelju« l. 1920, n. pr. »Moč ideje«, »Socialna pravičnost v šoli« in »Kultura«. Kako izrazito se čita med drugim takoj prvi odstavek o idejah (v št. 1. iz l. 1920): »Vse človeštvo mora biti zgrajeno na trdni podlagi in mora stremeti za jasnim in določenim ciljem. Ta temelj daje misel ali ideja. Če manjka te, potem nosi tako delo znake površnosti, nesigurnosti in nestalnosti. Politični in gospodarski preobrat, ki se zlasti danes vršijo pred našimi očmi, imajo svoje vzroke in svoje korenine morda desetletja in stoletja pred nami. Nastala je ideja, ki je rodila posledice, katerih njen početnik dostikrat ni pričakoval in o katerih mnogokrat niti ne sanjamo, kakšne razmere bodo ustvarile v bodočnosti.«

Ker so nastopali s svetovno vojno za naš stan vedno slabeyši časi, je učiteljstvo v novi državi strnilo svoje vrste ter šele s tem doseglo izboljšanje službenih prejemkov in njih izenačenje s plačami državnih uradnikov. Tu je Fabinc z veliko marljivostjo deloval za splošno izpopolnitev učiteljske organizacije in posebej za »Slomškovo zvezo«. Kot urednik je pa že s svojim nastopom izjavil (v »Slov. Uč.« 1919, štey. 1) sledeče: »Dr. Krek je rad iskal odkritih nasprotnikov, da je bistril lastne nazore — ta misel me bo bodrila, če bi me morda kdaj kdo hotel — krivo soditi.« Zato je Fabinc kot odbornik stal vedno v prvih vrstah tudi v boju za krščansko idejo in se ni strašil, če je kaka sovražna puščica slučajno nanj priletela. Že v mladih letih svojega učiteljevanja ga je vodila misel »trd, neizprosén, bodi mož, jeklen«, ko se je razgreval za narodnostno idejo, a ta mu je rodila nasprotnikov in tudi (l. 1908) pot z Jesenic v oddaljeno Svibno. Od tam je kmalu napredoval (l. 1910) za nadučitelja na Dobrovi pri Lj., kjer je posebno pospešil, da se je postavila nova zgradba za večrazrednico. Od tu je prišel (l. 1914) v Ljubljano, oprijel se pridno študij in postal profesor trgovske šole. Sicer pa je že prej obiskoval različne tečaje, napravil izpit za meščanske šole (1. skupino) in se zanimal za prosvetno delo med ljudstvom. V zvesti skrbi za šolo in družino je podlegel, 41 let star, za srčno boleznijo.

Nekoč sva se z urednikom Fabincem razgovarjala, kako si svet predstavlja značaje v slovstvu. Na eni strani hoče imeti, da bi bil značaj »vedno isti«, na drugi strani si pa značaje pridno uničuje s svojimi na vseh krajih tolikokrat izpreminjajočimi gesli. Sicer pa ima to preminjanje svojo dobro stran, ker je s tem vsakemu omogočeno kako poboljšanje, torej zadeva, ki je podstava vzgoje. V tem razgovoru sva prišla tudi na znanega težko umljivega Goethejevega »Fausta«, kjer junak v borbi po vseh višinah in globinah išče boljših vzorov. V topel spomin na tovariša Fabinca končam sedaj tudi jaz z nekim jedrom omenjenega spisa, ki ga poje (v II. delu, 5. dejanje) zbor angeljev o onem, ki postane prost vsega hudega:

»Kdor vedno trudi se streméč,
ta naj le bo odrešen!«

Pomožnošolski otrok.

A. Lebar.

(Dalje.)

Tej tako globoko segajoči struji ni mogel ostati tuj na katerikoli način oškodovani ali ogroženi otrok. Vsesplošno zanimanje za otroško in mladinsko oskrbo se je zbudilo kot posledica drastičnih slučajev zgodnje otroške skvarjenosti, izginjajoče avtoritete in pietete napram odraslim in kričečih prestopkov božjih, moralnih in državnih zakonov. To zanimanje za otroka je pospešil tudi oder, ki je v svojih tendenčnih predstavah postavil otroka v središče. Realistični roman in slikarstvo pa sta zanimanje za otroka zanesla med najširše kroge. Tako je v delu za otroka tekmovalo vse, in po pravici se je to stoletje imenovalo »stoletje otroka«.

Istočasno pa se je pojavila splošna pedagoška zahteva po resnični in praktični vzgoji za življenje, ki naj jo otroci prejmejo v šoli in pridejo kot trdni, vsem neprilikam kljubujoči značaji, v življenje. Tudi ta zahteva je bila neposredna pospešitev za razvoj pomožne šole, ker se namreč manjnadarjenim otrokom ni nudila taka vzgoja v ljudski šoli, so jo morali iskati drugje: v pomožni šoli. — Tudi ona struja, ki je zagovarjala pospeševalni pouk, je nevede in nehote pospešila razvoj pomožne šole. Slabonadarjeni in manjnadarjeni, ki so bili tudi med onimi pri pospeševalnem pouku, namreč niso napredovali v taki meri kakor oni le z vnanjimi vzroki zaostalosti. Njih narava je zahtevala drugačne pomoči in to jim je nudila pomožna šola.

Psihologi in praktični človekoljubi pa so s tem, da so pokazali na dejstvo, koliko slabonadarjenih je med pouličnimi vagabundi in vlačugami, kakor tudi po raznih zaporih, tudi koristili pomožni šoli. Ti ljudje bi namreč ob posebni in urejeni vzgoji v mladosti brez dvoma postali koristni člani človeške družbe, ko sicer otežujejo državo in ogrožajo javnost. Nastala je zahteva, da se za te vrste otrok zavzame čimprej in se jim omogoči čim večji razvoj telesnih in duševnih sil z individualnim globokim in trajnim vplivom in z zdravstveno-pedagoškim poukom. S tem je bil položen temelj za pomožnošolsko delo tudi s socialnega stališča, obenem pa tudi odbit odpor, ki so ga vzdrževali nekateri nasprotniki pomožne šole, češ, čemu za te slabiče tratiti denar. Statistike nekaterih držav (Švica, Francija, Belgija, Nemčija) so dokazale, da je vzdrževanje pomožnih šol in zavodov mnogo ceneje kakor pa vzdrževanje jetnišnic, poboljševalnic in blaznic. Tako se je baš v tej dobi pomožnošolski pokret, oprt na javno in zasebno, znanstveno in laično zanimanje, povzpел do nepričakovanega razmaha.

Ustanavljale so se pomožne šole, v večjih krajih samostojne, sicer pa za več šolskih okolišev skupno. Učitelji-vzgojitelji so z vso vnemo opazovali svoje učence, proučavali smernice in metode za svoje delo in

sad svojih raziskovanj v revijah in knjigah ohranili svojim potomcem, a iz njih črpamo tudi še mi. Že v tej dobi so bili izdelani učni načrti tako smotreno in dovršeno, da jih do danes še lahko uporabljajo pomožne šole. V tej dobi zasledimo tudi začetke pomožnošolske literature v obliki znanstvenih revij, ki izhajajo še danes. Ustanovile so se stalne konference, društva za pomoč slabonadarjenim in slaboumnim, pa tudi strokovna društva pomožnošolskih učiteljev. Vse te naprave so osredotočile svoje delo za povzdigo pomožne šole. V njih delujejo izključno sodobni znanstveniki in strokovnjaki, ki dajejo pobudo in navodila za ustanavljanje pomožnih šol pa tudi zavodov za slaboumne in zbirajo teoretično in praktično tvarino v prid pomožnemu šolstvu.

Značilno je, da so državne oblasti skoro vseh držav le od strani opazovale pomožnošolski pokret in so čakale, da jim skušnja postane učiteljica; niso kazale posebne simpatije, pa tudi ne odpora zanj. Vendar so z izdanimi naredbami pritrdilno vplivale na ta razvoj in ga niso z ničemer ovirale. Šele po letu 1900 so izšle zakonite odredbe v prilog pomožnemu šolstvu in po vojski šele so bili celotni obrisi te panoge sprejeti v zakonski načrt. Seveda pa so v tem oziru nekatere države storile tudi manj za pomožno šolstvo. Dasi so nekatere naredbe govorile o izobrazbi tudi nepolnočutnih, se ta izobrazba z zakonom ni nikoli uredila. V ugodnem slučaju se je tu ustanovila pomožna šola, ki so jo pa potem prepustili žalostnemu životarjenju.

Od 1903 dalje.

V tej dobi se je izvršila razvrstitev otrok po njih duševnem razvoju in na podlagi tega notranja organizacija pomožne šole. Socialni pokret te dobe je v mladinski oskrbi dosegel trojni uspeh:

1. Psihološki uspeh, da je prišla jasnost v bistvo abnormalnosti posameznih vrst in so se na ta način spretno ločili otroci po svojih posebnostih. Pri tej ločitvi pa se je takoj že delalo na to, da doseže vsaka skupina tudi potrebno in pravilno oskrbo. To je privedlo tudi do

2. pedagoško - praktičnega uspeha. Ločiti je treba od normalnih: slabonadarjene, nagluhe, gluhoneme, slepe, psihopatične in one, ki zaradi težjega slaboumja sodijo v oskrbovalni zavod. Na ta način je bila ljudska šola prosta vseh onih, ki ne spadajo v njen delokrog, na drugi strani pa je bilo zdaj točno določiti, kdo spada v pomožno šolo. Zavzelo se je stališče, da vanjo spadajo oni, ki zaradi nezadostnega duševnega razvoja zaostajajo pri učenju za normalnimi in zato ne dosežejo učnega smotra ljudske šole, temveč potrebujejo posebnega pouka. S tem je prišla pomožna šola do jasnega cilja in načina pomožnošolske vzgoje. Na temelju praktičnihkušenj in psiholoških dokazov je sodobno priznано, da mora pomožna šola pri svojem delu hoditi svoja lastna pota. Z nekako iznajdljivostjo se mora približati otrokovi duši in stalno vplivati nanjo. Uporabljati mora ono metodo, ki hodi najelementarnejšo pot, da razvija

razum in spoznanje, da prilagodi smoter in snov otrokovim zmožnostim in posebnostim ter harmonično in strnjeno vzbuja in goji duševno življenje, četudi le v omejenem obsegu. Vzgojno delo mora urediti tako, da je zmožno zaslediti najtanjše razgibe razuma, utesnjene, a vendar po solncu in ljubezni hrepeneče čudi in da te neznatne gibe krepi in razvija.

(Dalje prihodnjič.)

Most v življenje.

(Spisal Anton Čadež, v Ljubljani 1923, založila prodajalna K. T. D. Ničman.)

Franc Terseglav.

Odkrito rečem, da izmed vseh nanovo izišlih knjig poleg romanov neznanih avtorjev z največjim nezaupanjem gledam knjige vzgojnega značaja. Prvič zato, ker je tam, kjer gre za vzgojo otroka, tudi najboljše še vedno premalo dobro, drugič, ker me odbijata dve skrajnosti, ki sta pri velikem delu vzgojeslovnih pisateljev v navadi; ali so starokopitni in dolgočasni pridigarji ali pa hočejo biti premoderni in nagromadijo takih fraz in besednih skovank, da jih v svoji preprostosti sploh ne ne razumem. Gorje pa, če eni ali drugi sploh ne poznajo otroške duše, ki je izmed vseh objektov dušeslovnega opazovanja najbolj težko doumljiva. Skoro pa sem pozabil na oni veliki trop pedagoških pisavcev, ki sploh ničesar svojega ne povedo, temveč ne samo brez lastnega poznavanja, ampak tudi, kar je po sebi umevno, brez vsakega resničnega sočutja s stvarino izbirajo iz vseh knjig ono, o čemer so vsi edini, tako da izgleda, kakor da so povedali same takozvane zlate resnice, ki pa na nikogar ne napravijo nobenega učinka in naj so desetkrat zlate!

Nedavno izišla knjiga kateheta Antona Čadeža »Most v življenje« bi po svoji zunanji opremi, ki je v našem času tako velikega pomena, izgledala, da spada v konservativno dobo. Ko sem jo pa po nekem slučaju pazljivo prebral in se vanjo zamislil, se mi je škoda zazdelo, da ni vnansa oblika modernejša, da si značaja knjige odgovarja po svoji solidnosti. Čadež se je varoval zgoraj omenjenih ekstremov, mladénsko-duško po svoji strokovni praksi pozna, je pisal z notranjim sočutjem ter je, kolikor je, kakor je po sebi dano, uporabil virov, izbral same dobre in jih s svojo skušno prešnil. Vsaka knjiga se nima soditi samo z nekega teoretičnega viška, ampak tudi po namenu, ki ga ima. Čadežev »Most v življenje« je predvsem, kakor sam pravi, namenjen v pomoč gojenkam višjih dekliških, gospodinjstskih in tem podobnih šol ter materam. Te pa bodo to knjigo s pridom brale in tudi s pridom lahko uporabljale, ker je čisto prilagoden praktičnemu, solidnemu, zdravemu in na dobro preskušanih tradicionalnih pojmi ter smernicah snujočemu umu naših deklic in mater. Premnogi moderni pedagogi pa prav na to radi pozabljajo.

»Temeljna premissljevanja« so dobra, važnost samovzgoje povsod v tisti odlični meri, ki ji gre, poudarjena (»kdor otroka pripravi do tega, da bo umeval, zakaj mora to in ono storiti ali opustiti, kdor doseže, da bo otrok to tudi hotel, da bo moral hoteti, ta je dober vzgojitelj« — »Otroka je treba dvigniti, ne ponižati«), pomen volje tudi povsod krepko podčrtan. Kakor sploh v celi knjigi, so zgledi tvarini primerni, le da pogrešam nekoliko več zgledov iz življenja navadnih, ne svetniških ljudi. Izvrstno so pojasnjeni praktični zgledi, kako samega sebe premagovati v malih rečeh, kar je tako odločivnega pomena in kar se tako malo vadi! Najbolj pa hvalim, da avtor skrbno in zadostno obravnava vest ter sploh tako važnost polaga na apel na čast in lastno moralno dostojanstvo osebe, s čimer se toliko da doseči pri vzgoji, da bi le naši starši to razumeli! Opozarjal bi le, da je stavek, da si »utrjujemo voljo z jekleno odločnostjo«, navadna tautologija in da sploh ni potreben, ko pisatelj itak v dovoljni meri navaja praktične načine utrjevanja volje, kar je glavno. Sploh so na tem polju praktična navodila neizmerno več vredna, kakor definicije in maksime. Prosil bi tudi pisatelja, da pri drugi izdaji vlogi čuvstva ter domišljije pri tem poglavju odmeri več mesta, kajti danes živimo v dobi, ko ta dva činitelja globlje vplivata na življensko usmeritev človeka, nego dogmatizujoči razum, zlasti na polju vere. (Sicer se pa, mimogrede rečeno, meni zdi, da je pri ogromni večini ljudi vedno tako bilo.) Negativna stran čuvstvenega in domišljiskega faktorja pri dobri vzgoji se preveč poudarja (str. 16 in 17, kjer mislim, da teza »najizdatnejši vpliv na voljo ima razum« ne velja tako kategorično); pozitivna pa premalo; pač vpliv skolastičnega intelektualizma.

»Vzgojna pravila« so jedrnata; »spoštuj otroka!«, stoji na čelu in daje pravilom njihovo smer. Zlasti naj starši vzamejo k srcu, kdaj je treba z domačo vzgojo začeti, namreč tako j. Morebiti bi pisatelj to poglavje s par vrsticami ali enim odstavkom iz psihologije otroka še izpopolnil, ker napačno ravnanje staršev v tem oziru izvira iz nerazumljivega nepoznavanja otroške psihe, ki predpostavlja, da je otrok veliko »neumnejši«, nego je v resnici, dasi je v resnici večkrat veliko umnejši od svojih staršev. Tudi razloči s svojim čutjem resnico od prevare ali pravo resnobo od navidezne bolj nego odrasli s svojim evklidovskim razumom. Na vsak način, mislim, da je ta važni kapitel podpreti še bolj z nekaterimi dognanimi izsledki paidopsihologije. — (Kot mala opomba: Kjer se omenjajo pestunje, naj se ta institucija sploh pobija, kjer ni zanjo neobhodne potrebe vsled bolezni ali preobloženosti matere s težkim delom.) — Kjer se govori o zgledih, je prav, da pisatelj omenja svetniške; neka pomanjkljivost pa se mi zdi, da v tem oziru estetsko-nravstvenemu vplivu zgledov, ki jih podaja posvetna literatura in njenemu velikemu vzgojnemu pomenu v pozitivnem smislu, ni odmeril dosti prostora, dočim je negativnemu vplivu slabega slovstva posvetil veliko pozornost (str. 110—114), kar je na sebi seveda prav. In vendar je vsaj po mojem

skromnem mnenju pozitivni vpliv literature velikih mojstrov doma in na tujem (v dobrih prevodih seveda) veliko večji od negativnih strani, ki so vsaki literaturi, katera ne piše naravnost za otroka, svojske; sicer pa imamo moralno in estetsko brezhibne literature za otroke in izbora iz literature sploh danes dovolj na razpolago. Kakšno sijajno čtivo je n. pr. don Kihote; z izvestnimi izrezki in obrezki seveda, četudi fant ne doume zanj nedosežno globoke simbolike tragizma za vse visoko vnete duše, ki si ustvari sama lepši svet od tega grdega! Nič ne de, da takoj ne razume; pride čas, ko razume, in to tem bolj, čim ranjše se mu je vtisnila v spomin kljub svoji smešnosti plemenita podoba španskega viteza! Kar se pa tiče literature o svetnikih, moramo žal priznati, da nimamo dosti na višku današnjih zahtev stoječe; ene biografije so kronikalno-puste, druge omledno-sentimentalizujoče; pač pa imajo Nemci v novjšem času veliko zelo dobrega. — Jako zdravo in edino pravo je, kar pisatelj piše o kazni.

Poglavju o vzgoji za čednosti ni ničesar oporekati; dobro je, praktično pisano, zadene pravo (glej, kar se piše o laži in sredstvih zoper njo!) in se ozira na to, kar je zlasti dandanes treba. Zelo se mi dopade, da Čadež tako priporoča radodarnost in obsoja skopost, ker se mi zdi vežno zlasti za razvijanje socialno najvažnejše čednosti usmiljenja. V tej zvezi pa moram preskočiti 98 strani in se ustaviti na 133. strani pri stavku, da so »duhovna dela usmiljenja več vredna kakor telesna«. To se mi namreč zdi za mladinskovzgojno knjigo preveč aksiomatično-kategorično povedano. To je namreč tudi samo na sebi res le v nekem gotovem oziru, drugič pa se mlado srce navaja na dela duhovnega usmiljenja najuspešnejše čez dela telesnega. Tretjič preveliko poudarjanje večvrednosti del duhovnega usmiljenja napeljuje kaj rado do zanemarjanja telesnih. Končno pa, prav pojmovana dela telesnega usmiljenja sovpadajo z duhovnimi in so z njimi v taki organski zvezi, kakor telo z dušo. Pa naj si že bo kakorkoli — izvor obojih je ena in ista ljubezen — potrebnost del telesnega usmiljenja se v naši dobi ne more nikoli dovolj poudariti in je treba že pri otroku s tem z vsem poudarkom začeti; tudi je to njegovemu pojmovanju kot nekaj konkretnjšega in nazornejšega bolj dostopno.

Pisatelj ni prezrl važnega kapitla o »brigi za telo«, vendar je ta reč odločno premalo obdelana, pač pa je poudarjanje preprostosti in dostojnosti v obleki primerno. V malem odstavku, kaj je p l e s s a m n a s e b i, se mi zdi, da definicija ne odgovarja splošno sprejetemu značenju termina »sam na sebi«; meritorno pa pisatelj sodi o vplivu plesa na dobo seksualne pubertete in presnavljanja nasplošno prav, le da je z ozirom na faktično nemožnost udejstvovanja popolnega prohibicionizma v tem oziru treba mlado dušo proti razdražajočemu vplivu plesa kolikor je to mogoče imunizirati s pozitivnim razvijanjem animalično-spolnim nagonom bodisi protivnih bodisi požlahtnjujočih predstav in čustev. Spolni nagon povzroča v vsem fizio-psihičnem organizmu napetost, katera se, ako se skuša

prohibitivno docela potlačiti, izprevrže in potem v še hujših oblikah izpne; zato je treba ta čut, kakor pravijo dobro Freudovci, »sublimirati«, požlahtniti, to energijo v drugo pretvoriti in jo tako na drug način izpeti v višje dobro. Vsled tega bi jaz ne bil proti gojitvi horeatične lepe umetnosti med gojenkami samimi, oziroma bi njeno obrazovalno in gotovo tudi na psiho v ugodnem smislu delujočo estetsko stran tudi v vzgojeslovni knjigi izrecno omenil, ker kakor telovadba tudi gotovo ni brez pedagogične vrednosti. (Glej: Ellis Havelock: Filozofija plesa. Ples v bitni zvezi s pesmijo in muziko je bil od početkov civilizacije sem važen činitelj socialne solidarnosti, pobuditelj in pomagavec najvažnejših kooperativnih činov in ima danes, pravilno reguliran, ravnotako pozitivno vzgojno vrednost kot jo je imel vselej; dovesti čuvstva v sklad s telesom, ki jih nosi, kar je že Platon v »Zakonih« poudarjal. Pravilno je torej boriti se in izločiti neestetske, zgolj na razdraženje spolnosti mereče, k primitivni neukročeni izdivjanosti barbarov vračajoče se plese propadajočih slojev sodobne družbe; evritmične plesne vaje gojenk pa v pametni meri gojiti kot dopolnivi del lepote izobrazbe sploh.)

Poglavje o »vzgoji za nadnaravno življenje« je sploh eno najboljših; zlasti je prav, da se evharistično življenje postavi v središče. Nekoliko razširiti bi se pa dalo poglavje o molitvi, v katere pomen, lepoto in življensko nujnost so ljudje še vedno premalo proniknili. — Poglavje o »čereh in pasteh« se peča z bolj prohibitivnimi in zadržujočimi sredstvi proti opasnostim, izvirajočim iz razvijajoče se spolnosti. Če pomislimo na današnjo razbrzdanost v tem oziru, ne gre tudi ne strogim protimeram odrekati primerne važnosti in opredeljenega mesta v sistemu spolne vzgoje, želeti pa bi bilo o tem pri nas posebnega dela, temelječega na pozitivnih izsledkih visoko razvite seksološke vede. — Zadnji dve poglavji o »izberi srečnega poklica« in »vzorni gospodinji« prav posebno zadeneta poglavitni namen knjige, ono o vzorni gospodinji je sploh najboljše. Zato bo knjiga prinesla obilo blagoslova, kjer jo bodo čitali in po njej svojo vzgojno delavnost usmerili.

Kultura in književnost

Kaj pospešuje državljansko vzgojo?

Nedavno mi je prišel v roke skupni mandat šviskega episkopata, ki so v njem navedene vodilne misli o domovinski in državljanski vzgoji. Načela, izražena v omejenem mandatu, so splošno veljavna, zato bo morda marsikomu ustreženo, če jih objavimo tudi v našem listu.

Kot pravi škofje (episkopos — biskup — škof = nadzornik), ki z visokega vidika opazujejo duhovno življenje vernikov, svare cerkveni knezi katoliško ljudstvo pred nevarnim modrovanjem, katero smatra držav-

ljansko odgojo kot glavni smoter in cilj vse odgoje. Kakor vedno, je in ostane verstvo pravi in zanesljivi temelj občne blaginje. Brez pravega verskega kvasu — tako poudarja šviski episkopat — bi bila vzgoja, bi bil tudi pouk brez jedra in mozga.

Episkopat v Švici zavrača dalje očitek, kakor da bi se prava domovinska vzgoja v krščanskih šolah zanemarjala. Samoljubnemu, materialističnemu, domovinski ljubavi škodljivemu stremljenju med mladino

je kriva v prvi vrsti brezverstvena šolska odgoja. Mladina mora biti državno-socialno, narodno izšolana; a to šolanje se ne pospešuje, če bi se krčil ali celo izločeval verstveni pouk, če bi se zapostavljal pouk staroklasičnih jezikov na višjih učnih zavodih. — Odklanjati je treba — pravi omenjeni mandat — vse take knjige in učne pripomočke za takozvani državljanski pouk, ki se v njih proslavlja država kot vir vsega prava ter vse npravnosti in kulture; Cerkev pa, ki je najvišja avtoriteta v vprašanih vere in npravnosti, prezira ali pa kvečjemu smatra za orodje državne oblasti.

Nasproti tem zmotnim nazorom opozarja episkopat v Švici na prevažni in edino merodajni pravec krščanskega nauka, ki je izražen v besedi Gospodovi: »Dajte vladarju, kar je vladarjevega in Bogu, kar je božjega!«

Z vslo odločnostjo zavrača šviski episkopat tudi mnenje, kakor da se značaj vzgaja in utrjuje s telesnimi vajami. Ne značaj, ampak atleti in predstavniki abnormalnega mišičevja se odgajajo s tem.

Škofje pa končno kažejo tudi pot, kako bo verstvena odgoja hkrati tudi prava državljanska vzgoja. Krščanstvo daje domoljubju in dolžnostim, ki izvirajo iz domoljubja — znak nadnaravnih čednosti. Katoliški kristjan smatra zastopnike državne gosposke kot od Boga postavljeno oblast, zato smatra tudi pokorščino kot svojo sveto dolžnost. Krščanska družina, če je res krščanska, je takorekoč ognjišče domovinske ljubezni ter od Boga postavljeno vzgojevališče pravega državljanskega mišljenja. To vzgojo, vzgojo na tem temelju naj nadaljuje šola.

Svetopisemske zgodbe z vzvišenimi zgledi domoljubja in z najvišjim vzorom Jezusom, krščanski pouk, zlasti razlaga četrte božje zapovedi in poglavitnih čednosti, naj nadaljujejo vzgojno delo krščanske družine — in šoli odrasla mladina bo v domoljubnem mišljenju dovolj utrjena, ako bodo poleg tega vsi vzgojni činitelji skrbeli, da bo vestno izpolnjevala verske dolžnosti, da bo čitala dobre knjige in časopise, da bo vstopila v zanesljiva krščanska društva, zlati pa v Marijine kongregacije. A. Čadež.

Tretji mednarodni kongres za moralno pedagogiko se je vršil od 28. julija do 1. avgusta 1922 v Genevi. Prva dva kongresa sta bila v Londonu in Haagu. V Genevi se vsa posvetovanja prevladali trije problemi. Najprej se je skušalo rešiti vprašanje, kako je vzgojiti človeka za samostojen značaj. Predlogi proti vseobsežni krščanski vzgoji niso uspeli. Vendar je treba iskati večjega udejstvovanja krščanske vzgoje v šoli. — Druga misel je bila državna vzgoja v praktičnem smislu. Tudi ta smer ni popolnoma zadovoljevala. Pogrešal se je poudarek na glavno pravilo ljubezni do bližnjega. To dragoceno polje je tudi v šoli preslabo obdelano. — Tretji problem je

veljal pravi obliki zgodovinskega pouka. Fr. W. Foerster je izvajal, da imata država in narod za oporo elementarne društvene nagone, ki jih mora gojiti vzgoja. Misel je utemeljena in vredna pozornosti pri današnji državni vzgoji, ki rada tesno omejuje narodno vzgojo. Individualnost se težko razvija pri splošni mednarodni vzgoji. Predvsem je važno, da si ogledamo vsaktero posebnost naravne energije, ki se pokaže v najglobljih posameznostih in možnostih svojega razvoja. Foerster je nadalje pojasnil ujedinjenje rimske in helenske kulture, prenos tujih kultur med nemške ideale itd. Ne da se oporekati, da je tako ujedinjenje idealov pri vzgoji velikega pomena za splošno človeško vzgojo; za vzgojo krepkega in uspešnega ustvarjenja so pa tu razni pomisleki. Velika dela niso nastala z odstranjenjem individualnih nasprotij, pač pa so največ ustvarili oni močje in žene, ki so enostransko v sebi osredotočili svoje delovanje. Tudi uči skušnja, da so delavci specialisti najpomembnejši delavci. Kar so mesta, dežele in države ustvarile večjih ali manjših historičnih dejanj, je zrastle iz primerne individualne podlage. Vsak narod ima take individualne moči v sebi, a pustiti, da ohromijo te moči, je res prava škoda za celoto. Zato se ne sme nikoli prezreti narodne vzgoje, ki budi, goji in izvršuje največje moči ljudstva. (Pharus 1922, št. 8.)

Številke o prebivalstvu v naši državi. Največ prebivalstva govori hrvatski ali srbski jezik, in sicer 74.6 %. Slovenski materni jezik govori 8.5, rumunski 1.5, nemški 4.3, madžarsko 3.9, arnavščino 3.7, italijanščino 0.1 in vse razne druge jezike pa 1.7 %. Največ Madžarov je po Vojvodini, ravnotako tudi Nemcev in Rumunov. Turkov je največ v skopljski in bregalniški oblasti. Arnavtov pa okrog Tetova, Mitrovice ter Peči. Vseh Arnavtov je v naši državi 441.740, Madžarov 472.409, Nemcev 513.472. Največ takih, ki niso podaniki naše države je v Bosni in Hercegovini, in sicer 22.460, v južni Srbiji 2692, v predvojni Srbiji pa samo 159.

O spolni (seksualni) vzgoji mladine je bil na zborovanju v Draždanih (Dresden), kakor poroča »Zeitschrift für Pädagogik, Psychologie und experimentelle Pädagogik« (1923, zvezek 1-2), sprejet sledeči sklep: »Po ministrstvu prosvete in ministrstvu notranjih del sklicano in po 400 zdravnikov, vzgojiteljih in učiteljih raznih šol obiskano zborovanje smatra spolno vzgojo mladine za resno in važno nalogo. To nalogo je rešiti v zavesti največje odgovornosti za telesno in duševno zdravje sedanje in prihodnje generacije. Spolna vzgoja se mora vršiti z razumnim vodstvom, z mirnostjo in iskrenostjo. Domača hiša, šola in zdravništvo mora storiti v tem oziru svojo dolžnost. Zbor pričakuje od vlade, da obrača trajno pozornost na seksualno vzgojo in da podpira

po svoji moči to vprašanje.« — Dobro bi bilo, da bi višji činitelji tudi pri nas malo več mislili na te vzgojne zadeve in ne toliko na kako prazno in drago politiko.

O delu za narod pravi slavní indijski pesnik Rabindranath Tagore: Narodi, ki so na svetu kaj dosegli, so to izvršili s svojim delom, ne s prekipevanjem. Oni pa, ki so se vedno ogibali dela, hočejo — kakor hitro so se zavedli svojega slabega položaja — doseči osvoboditev po brezpravnem in nasilnem potu.

Ljudske učilnice. Knjižica »Nauk slovenskim županom«, poslovenjena (l. 1880.) po pisatelju Fr. Levstiku ima na str. 84 (2. natis l. 1893.) sledeči odstavek o ljudskih učilnicah: »Moč, ki je dana občinam do ljudskih učilnic, ima v sebi veliko tehtovitost, kar se tiče državnih koristi in občine same. Zategadelj naj se vsak župan trudi, da se učilnice kar se da razcvitajo, ker si s tem utrdi slaven spomenik, da bodo še pozni vnuki o njem hvaležno pričali in pripovedovali po občini.« — Župani so se pa marsikje pred vojno in se še sedaj bore malo brigajo za tak spomenik, zato bi bilo prav, ko bi župane pri nastopu njih dostojanstva opozoril vsak g. okrajni glavar tudi na te nauke v knjigi. F. F. L.

»**Socialna misel**«, mesečnik za vse panoge socialnega in kulturnega življenja. I. letnik, 1922. Kulturno, gospodarsko in politično življenje ustvarja vedno nove vidike za socialno delo. Znan je izvor socializma iz nasprotstva med bogastvom in revščino. Vsled tega so nastale razne zahteve in razni sistemi za ustanovitve neke zanesljive gospodarske enakosti. Mnogo učenjakov, modroslovcev in državnikov, se je več ali manj srečno bavilo o izboljšanju družabnega reda. Angleški kancler Tomaž Morus si je (po Platonovem zgledu) izbral (l. 1516) izmišljen otok Utopijo za bodočo gospodarsko enoto. Pozneje (l. 1776) je ustvaril Adam Smith veliko praktično delo »Preiskovanje o bistvu in vzrokih bogastva narodov«, ki je vobče še dandanes podlaga narodno-gospodarske vede. Pri vsakem gospodarskem toku in njeja napredku se je pa vedno bolj oglašal socializem. V preteklem stoletju so se razvile posebne struje, n. pr. Marx, Lassalle, Engels, agrarni socializem, krščanski socializem itd. Nastopilo je veliko navzkrižje nazorov in tudi literatura je uporabljala na vseh koncih to stvarino. Realizem v slovstvu je naenkrat odkril slabe razmere v industrijskih podjetjih. Kako hitro je zaslovel ameriški pisatelj Upton Sinclair s svojim romanom »Močvirje«, kako je vse strmelo, ko so nastopili francoski realisti (Zola), norveška dramatika Ibsen in Björnson, ruski M. Gorki in drugi. Vendar pa kake lepe povesti s svojimi umetniškimi efekti ne hasnejo mnogo, za rešitev pre mnogih problemov o socialnem gibanju je treba sistematičnega dela in natančne razpredelbe pojmov. Kar se piše o socialnih

problemih po širni Evropi, Ameriki in drugod, še ni povsem primerno za vse in tudi ne za naše kraje. Stari individualni odnosi in običaji so navadno pregloboko ukoreninjeni, da bi se kar enostavno izpremenili po enem in istem merilu. Iz teh stališč je jasno, da je našemu razumnstvu nujno potreben zbornik »Socialna misel«. Vsebinsko članekov prvega letnika kaže, da so se zavzeli za razmotrivanje raznoterega socialnega pojavljanja dobri sotrudniki. Vseskozi se vrstijo popolnoma aktualni članki o utemeljitvi in nadrobnem razčiščenju socialnih nazorov.

Opozarjamo samo na par člankov, ki bi morali zanimati učiteljstvo, n. pr. dr. K. Ozvald, Potreba socialne vzgoje, »Drob gospodarstva in politike razjedata dvojni bacili: skrajni egoizem in najodurnejši materializem. Pokazati pota in cilje pravega sožitja med posameznimi osebami pa celokupnimi zajednicami, to je danes veliko vprašanje in naloga, vredna znoja naših najboljših pedagofov — v šoli in v življenju.« (Štev. 2.) Dr. J. Jeraj, Socialna vzgoja individua. »Vsakemu individuu je treba vcepiti smisel za skupnost in ga tako vzgojiti, da bo zrel član novega socialnega organizma. Posameznike je najprej vzgojiti za družino, ki je jedro človeške družbe. Višek pa dosega socialna vzgoja posameznika v vzgoji za človeštvo, da pride do spoznanja, da so »ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi.« Posameznika je prepričati, da egoizem in nasilnost ne moreta dati kul-

so v »Socialni misli« še druge študije iz socialne ekonomije, pregled raznih kongresov, reform, zakonodaj in enako. Mnoga poročila nas naravnost iznenadijo, kako so drugod urejene socialne razmere. Vse je kaj bogata zaloga za predavanja na očeh. V letošnjem letniku opozarjam na važne smerice v članku »Alkoholno vprašanje s socialno-kulturnega vidika« (dr. J. Jeraj). — Ker postane človek šele z vzgojo res človek, ali kakor zatrjuje prof. Natorp iz Jene v svoji »Socialni pedagogiki«: »Človek postane človek le s človeško družbo« in ker je mogoče socialno zlo ozdraviti le s primerno socialno naobrazbo, priporočam mesečnik »Socialna misel« naitopleše učiteljstvu in šolam v naročitev. (Naročnina 40 Din na leto, upravnništvo Jugoslovanska tiskarna, kolportážni oddelek, Poljanski nasip, Ljubljana.)

F. Lužar.

Pevska šola za ljudske, meščanske, srednje in glasbene šole. Spisal dr. Pavel Kozina. Cena 9 Din. Založba »Jug« v Ljubljani. Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani. Knjiga je posebno v glasbenem oziru dobro sestavljena in se priporoča za šolsko rabo. Temelj knjigi tvori petdeset narodnih pesmi iz vseh delov Jugoslavije. — Bese-dilo pri ljubki pesmici (na str. 23) »Prišla bo pomlad, učakal bi jo rad, da bi zdrav,

vesel, sladko vince pil.« naj učitelj izpremeni v »sladke pesmi pel«; torej tako, kakor je izpremenjeno pri pesmici »Zmeraj vesel« (na str. 41), kjer je tudi »pesmi pel«, namesto dosedaj narodnega »vince pil«. V tem pogledu, da se mladini s petjem vzbujajo in utrdijo kake treznejše želje in olajša protialkoholno gibanje, bo treba pregledati tudi druge pevske šole. F. F. L.

Para ali par? (Oblika za označbo denarja.) Na neko vprašanje, kako bi bilo najbolje rabiti to (turško) besedo, nam profesor dr. A. Breznik poroča: V množinskem roditeljskem ne moremo sprejeti oblike para, ampak par, tedaj pet par, šest par itd.

Zapeljivost. Človek se mora posebno proti štirim zapeljivostim boriti ter mora biti vedno pripravljen na njih nastop. Postavi takoj svoj razum v boj proti njim. Zapeljivosti so: Domišljavost — drži jo v svojih mejah, reci si: to, kar jaz v trenutku mislim, je slabo; egoizem — to, česar se lotim ali podvzamem, je v nasprotju splošnemu blagru; neresnica — kar hočem reči, je proti moji vesti in zato

tudi proti resnici; končno občutek pohotnosti — premaguj se, ker napraviš svojemu božjemu postanku nikoli povračljivo škodo, ako pustiš prosto nadvlado poželenju in slepemu živalskemu bistvu nad tvojo duševnostjo. (Mark Avrelj.)

Kaj je odločnost? Neki angleški časopis je razposlal svojim naročnikom vprašanje: »Kaj je odločnost?« Za najboljši odgovor je razpisal lepo nagrado. Nagrado je dobil sledeči odgovor: »Boriti se z nožnico, kadar se meč prelomi.« — Med ostalimi odgovori so bili tudi sledeči: Moralna hrbtnica. — Levje srce v moškem telesu. — Odsotnost strahu v prisotnosti nevarnosti. — Element, iz katerega se ustvarjajo junaki. — Premagati ovire, ali pa umreti v boju. — Odločnost živi, kadar umre upanje. — Gospodar strahu. — Neki zakonski mož je zapisal sledečo definicijo: »Odločnost je sila, vsled katere pravi mož, 'ne', dasi ve, da žena hoče, naj bi rekel, 'da'«. (Velja tudi za zakonsko ženo.) — Neki drugi zajemljivi odgovor se je glasil: »Odločnost je para, ki dela ljudski stroj sposoben, da pride skozi tunel ovir.«

Društvena in stanovska kronika

Podružnica »Slom. zveze« za kočevski okraj je imela svoje zadnje zborovanje dne 16. novembra 1922 v Ortneku. — Predsednik je otvoril zborovanje in pozdravil vse zborovalce. Navzočih je bilo 26. — I. Predavanje: »Razvoj pevskega pouka«. Tovariš Intihar nam je podal mnogo zgod. zanimivosti o razvoju pevskega pouka od nastarejših časov do današnjih dni, in sicer najprej o splošnem potem pa o ljudskošolskem razvoju pevskega pouka. Omenjal je več znamenitih mož, ki so si stekli za sluz za ljudskošolsko petje. Tudi med Slovenci so delovali na tem polju zaslužni možje, kakor A. M. Slomšek, Nedved, Foerster in drugi, ki so uglašili mnogo šolskih pesmi, oziroma tudi izdali pevske šole z navodili, kako je postopati pri pevskem pouku. K predavanju je omenjal g. okr. šolski nadzornik Novak tudi najnovejši deli o pevskem pouku, ki sta pred kratkim izšli, to sta pevski šoli Kozinova in Bajukova, s katerima naj bi se učiteljstvo seznanilo. G. nadzornik je priporočal, naj šola goji le take pesmi, ki jih bodo otroci tudi v poznejšem življenju radi prepevali, v prvi vrsti lepe narodne, v drugi vrsti pa cerkvene pesmi, ki jih ljudstvo rado poje, zlasti lepe Marijine pesmi.

G. kaplan Dovč iz Sodražice je omenjal splošno ljudsko petje v cerkvi, ki je ponekod v navadi (n. pr. v Italiji). Ljudska šola naj bi vadila otroke cerkvenega petja in tako pripravljala na splošno ljudsko petje v cerkvi. Nadalje je omenjal

lepoto in važnost koral in priporočal, naj bi se, kjer je to mogoče, gojil (enoglasen).

II. Občni zbor. Po poročilu tajnika šteje podružnica sedaj 34 članov, 10 članov se je preselilo v druge kraje. V preteklem poslovnem letu je imela podružnica 3 zborovanja, in sicer dne 22. okt. 1921 v Dobropoljah. Predaval je tov. Peterlin: »Telovadba na ljudski šoli.« Dne 18. febr. 1922 je bilo zborovanje v Kočevju: Volitev zastopnikov v okr. šolski svet. Dne 14. maja 1922 pa je bilo zborovanje v Vel. Laščah, kjer je predaval tov. Prijatelj o kulturi Slovencev.

Nov odbor je bil izvoljen na predlog tov. Peterlina in se je pozneje konstituiral sledeče: Predsednik Fr. Keržič, podpredsednik Ant. Kadunc, tajnika Adela Martinc, blagajničarka Ljudmila Bajc, odbornika Al. Intihar in Leopoldina Merala.

III. Slučajnosti. Gdč. Bajčeva je omenjala »Ferijski savez«. Ustanavljale se bodo podružnice pri okr. učit. društvih. Informirati se je, če bodo k njim lahko pristopili tudi člani »Slomškove zveze«.

G. nadzornik Novak je priporočal pristop k učit. društvoma: »Samopomoči« in »Vdovskemu društvu«.

G. župnik Kmet iz Vel. Poljan je pozdravil vse zborovalce, veselilo ga je, da si je podružnica izbrala za kraj svojega zborovanja v njegovi župniji.

Predsednik je nato zaključil zborovanje s povabilom: »Na svidenje spomladi pri Novi Štifti!« F. K.

Podružnice Slomškove zveze za Ljubljano, okolico in Litijo so imele skupno zborovanje v četrtek 8. februarja v Rokodelskem domu v Ljubljani. Udeležilo se je zborovanja nad 100 članov. Najstarejši predsednik podružnic tov. Polak je otvoril zborovanje, pozdravil navzoče, posebno še g. prof. dr. Šarabona, ki je bil toliko prijazen, da se je odzval povabilu in prevzel predavanje na današnjem zborovanju. V toplih besedah se je spomnil nadalje tov. predsednik umrlega člana ljubljanske podružnice tov. Fabinca, očrtal njegovo delo in zasluge za napredek Slomškove zveze ter pozval navzoče, naj v znak sožalja vstanejo raz seдеde. Nato je začel predavati g. prof. dr. Šarabon, ki nas je v nad eno uro trajajočem govoru privedel v duhu v vse dele sveta ter pojasnil najvažnejše dogodke, ki so se izvršili po svetu. V pestrih in poljubnih besedah nas je vpeljal iz Evrope v Ameriko, dalje na daljni vzhod in v Afriko ter zopet nazaj v našo domovino. Orisal nam je najvažnejše iznajdbe in popisal nova odkritja, ki zanimajo ves svet, pripovedoval o delu mirovnih konferenc in gospodarskih odnosih med narodi. Tov. predsednik se je na koncu govora prav iskreno zahvalil gosp. predavatelju za krasno uspešno predavanje, poudarjajoč zlasti, da bi se naj v takem smislu vršila predavanja na naših ljudskih univerzah. Po predavanju je bilo na sporedu poročilo tov. Štruklja o stanovskih in društvenih zadevah. Iz njegovega poročila smo zvedeli marsikaj zanimivega, kar mnogim tovarišem še ni bilo znanega. Pri društvenem poročilu se je razvil precej živahen razgovor o osnutku novih pravil, o pravilniku in o delovanju glavnega odbora. Sprejel se je končno predlog, naj odbor Slomškove zveze izdela nova pravila ozir. pravilnik, ki bo odgovarjal potrebam in duhu časa. Zborovanje je zaključil g. predsednik ob 5. popoldne. R. W.

Iz mestnega šolskega sveta. O redni seji mestnega šolskega sveta z dne 27. januarja 1923 smo prejeli nastopno obvestilo:

Predsednik je proglasil sklepčnost in otvoril sejo. Zapisnikar je oglašil bistvene stvari iz predsedstva, povedal, kako da so bile rešene in predlagal, da se vzame na znanje, kar je bilo sprejeto. Brez ugovora je bil odobren zapisnik zadnje seje z dne

13. decembra 1922. Poročili o osebnih izpremembah in pa o daljših dopustih izza zadnje upravne dobe se vzameta na znanje. Razpravlja in sklepa se o dveh disciplinarnih zadevah. Poročila okr. šolskega nadzornika o nadzorovanju I. mestne dekliske osnovne šole, II. mestne deške osnovne šole in mestne pomožne šole v šolskem letu 1922/23 in ž njimi združeni nasveti se sprejmo in predlože viš. šolskemu svetu. Poročilo okrajnega šolskega nadzornika o delu na osrednjem šolskem vrtu in ž njim združenem igrišču se je odobrilo.

Z ljubljanske univerze. Na ljubljanski univerzi je bilo v zimskem semestru 1922/23 vpisanih 1257 slušateljev in slušateljic: na tehniški fakulteti 422 slušateljev in 6 slušateljic, na juridični fakulteti 327 slušateljev in 4 slušateljice, na filozofski fakulteti 240 slušatelev in 51 slušateljic, na teološki fakulteti 111 slušateljev in na medicinski fakulteti 83 slušateljev in 13 slušateljic.

Sklad Slomškove zveze. V spomin pokojne nadočiteljice Antonije Rott v Konjicah je darovala gospa Lavoslava Kersnik-Rott 25 Din. — Maks Bajec 5 Din.

Pravilno kolkovanje. Začasni zakon o državnih trošarinah, taksah in pristojbinah z dne 27. junija 1921 in pa člen 4, točka 3 pravilnika za izvrševanje določil o taksah in pristojbinah z dne 20. julija 1921 pravi: Ako se dajo posameznim osebam obvestila ali kakršnekolik odločbe, zoper katere nimajo pravice pritožbe, se ta taksa ne pobira. Torej je prošnje za dopust, službe, upokojitve, potne legitimacije in enake vloge kolkovati samo s 3 Din; kolka za 10 Din za rešitev takih vlog pa ni nikakor treba zraven. Le kjer se uporablja pravica za pritožbo, je rabiti za rešitev pritožbe kolek za 10 Din.

»Efesin«, najboljši črnilni prašek — najceneje vedno v zalogi pri R. Cotiču, Vrhnika.

Listnina uprave. Vse naročnike prosimo, naj naročnino čimprej poravnajo, ker mora uprava vsako številko sproti plačevati, zato lahko pridemo v zadrego, ako naročniki odlašajo. Dalje prosimo vse tiste, katerim smo poslali 1/2 štev. in ne nameravajo obdržati lista, naj nam tudi prvo številko vrnejo, ker je naklada lista omejena le na število naročnikov.

»Slovenski Učitelj« izhaja v dvojnih številkah vsak drugi mesec. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/I. Upravništvo (Rudolf Wagner) je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 20 Din, za dijake 5 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravništvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.